

УДК 88'39: 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/31.213882>

Тетяна РИЧКА,

orcid.org/0000-0001-5415-4783

доцент кафедри іноземних мов

Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

(Одеса, Україна) rychta@ukr.net

Оксана ЧАЄНKOBA,

orcid.org/0000-0002-7639-0979

старший викладач кафедри українознавства

Одеської державної академії будівництва та архітектури

(Одеса, Україна) oksbird85@gmail.com

ОБРАЗ СИМВОЛУ КОХАННЯ В СОМАТИЧНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ Й АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

У статті розглянуто образ кохання в соматичній фразеології через концепти «серце» й «душа». Елементи філософії серця (кордоцентризм) пов'язані зі ставленням до життя, сенсу життя й теорії пізнання.

Метою дослідження є порівняння образу символу кохання в мовній картині світу на підставі аналізу фразеологічного фонду української й англійської мов. Об'єктом розвідки є фразеологічні одиниці на позначення почуття кохання людини. Предмет – семантичні особливості та групування зазначених фразеологічних одиниць в українській та англійській мовах. Проводяться паралелі між концептами «серце» й «душа» та наголошується на їхньому спільному й відмінному смислово-наповненні. Зроблено акцент на значущості концепту «душа» в українській лінгвокультурі.

Образ символу кохання в мовній картині світу на підставі аналізу фразеологічного фонду української й англійської мов не є однозначним. Концепт «кохання» охоплює певні ознаки, серед яких сила, безмежність, страждання, терплячість, трансцендентний характер. В українській й англійській мовах контент серце/heart має значення як соматичний компонент у фразеологічних одиницях, який є фізичним органом, що передає емоційні реакції й почуття любові, а також те, що їх супроводжує (біль, співчуття, тривога, душевні страждання, муки, хвилювання, радість, задоволення, страх, турботу, занепокоєння). Контент «душа» в українській фразеології використовується у двох варіаціях: 1) як і в англійській, є синонімом до контенту «серце»; 2) є надтілесною, нематеріальною, духовною частиною людини. Єдиний фразеологізм в англійській мові, який можна віднести до надтілесності – heart and soul (серцем і душею), що означає цілісність матеріальної й нематеріальної частини людського буття.

***Ключові слова:** образ символу кохання, соматичний компонент, мовна картина світу, концепт «серце», концепт «душа».*

Tetiana RYCHKA,

orcid.org/0000-0001-5415-4783

Assistant Professor at the Foreign Languages Teaching Department

of Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

(Odessa, Ukraine) rychta@ukr.net

Oksana CHAENKOVA,

orcid.org/0000-0002-7639-0979

Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Studies

of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

(Odessa, Ukraine) oksbird85@gmail.com

THE IMAGE OF THE SYMBOL OF LOVE IN SOMATIC PHRASEOLOGY (ON THE MATERIAL OF UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES)

The article considers the image of love in somatic phraseology through the concepts of “heart” and “soul”. Elements of the philosophy of the heart (cordocentrism) are related to the attitude to life, the meaning of life and the theory of knowledge.

The aim of the study is to compare the image of the symbol of love in the linguistic picture of the world based on the analysis of the phraseological fund of Ukrainian and English languages. The objects of exploration are phraseological units to denote a person's feelings of love. Subject – semantic features and grouping of these phraseological units in

Ukrainian and English. Conduct parallels between concepts "heart" and "soul", and highlights the similarities and differences in their semantic content. Focuses on the importance of the concept "soul" in Ukrainian linguaculture.

The content "heart" is important as a somatic component in Ukrainian and English phraseological units, which is a physical organ that transmits emotional reactions and feelings of love and what accompanies them, namely: pain, compassion, anxiety, mental suffering, torment, excitement, joy, pleasure, fear, worry, anxiety.

The image of the symbol of love in the linguistic picture of the world based on the analysis of the phraseological fund of the Ukrainian and English languages are not unambiguous.

The content "heart" is important as a somatic component in Ukrainian and English phraseological units, which is a physical organ that transmits emotional reactions and feelings of love and what accompanies them, namely: pain, compassion, anxiety, mental suffering, torment, excitement, joy, pleasure, fear, worry, anxiety.

The content «soul» in Ukrainian phraseology exists in two variations: 1) as in English it is synonymous with the content "heart", 2) it is a supercorporeal intangible spiritual part of man. The only phraseology in English that can be attributed to the supercorporeal – heart and soul, which means the integrity of the tangible and intangible part of human existence.

Key words: *image of a symbol of love, somatic component, linguistic picture of the world, concept "heart", concept "soul".*

Постановка проблеми. Елементи філософії серця (*кордоцентризм*) пов'язані зі ставленням до життя, сенсу життя й теорії пізнання. Вагомим мотивом є у творах найвидатніших класиків, таких як Г. Сковорода, М. Гоголь, П. Куліш. За словами творця «кордоцентричної філософії» Г. Сковороди, серце – це безодня, яка одкривається в людській істоті, що є джерелом усіх наших думок, почуттів і дій. На його думку, пізнавши себе не поверхнім розумом, а глибиною серця, людина пізнає Бога. М. Гоголь і П. Куліш трактували серце насамперед як острів етики і моралі, джерело особистих принципів і моральних цінностей. Важливу роль відіграють соматичні фразеологізми або фразеологізми із соматичними компонентами «душа», «серце».

Аналіз досліджень і публікацій. Концепти «серце», «душа», «любов» вивчалися в працях таких дослідників, як Н. В. Брагінець, Т. В. Бондаренко, А. М. Гавриченко, І. О. Голубовська, І. Ю. Давиденко, А. В. Жарікова, Р. О. Іванів, Т. В. Калинюк, І. І. Кость, О. І. Леута, Д. С. Маркова, Т. С. Маркотенко, А. Б. Огар, Д. Б. Олійник, Т. І. Прудникова, О. С. Сингаївська, Т. Ю. Уварова, Ю. В. Шабан, Л. І. Яковенко.

Якщо серце протиставляється розуму, то душа, як уже зазначалося, протиставляється тілу (ідеальне – матеріальне): «Він, власне, не йшов, його гнав якийсь надлюдський інстинкт. Гнав його душу, а тіло несла стихія, в якій він плив, мов тріска на каламутній бистрині» (І. Багрянний «Людина біжить над прірвою»); душею й тілом, душа прощається (розлучається) з тілом, ледве душа держиться в тілі, душа вилітає з тіла, душа пішла з тіла, душа держиться (тримається) в тілі. Стосовно серця душа постає ширшим поняттям, адже вона керує не лише емоціями, а й думками, бажаннями, схильностями і перевагами людини, пор.: у душі – «приховано, не виявляючи зовні своїх почуттів»; душа не лежить до кого/чого –

«немає прихильності, симпатії до кого-небудь, не подобається хтось, щось»; для душі – «для задоволення своїх схильностей»; скільки душа забажає – «багато, без будь-яких обмежень»; як душа забажає (захоче, запрагне) – «як хто-небудь вважає за потрібне, за власним вибором»; душа поривається – «хто-небудь відчуває нестримний потяг до кого/чого-небудь» (Голубовська, 2017: 89).

У національно-культурному плані викликають зацікавлення українські концепти «любов» і «кохання», які в інших етнокультурах нерозділені. Концепт «кохання» охоплює певні ознаки: 1) сила (всевладне, всепереможне, всепоглинаюче, всесильне, непереможне, могутнє); 2) безмежність/обмеженість (безмежне, вічне, безмірне, безсмертне/епізодичне, миттєве, недовге, швидкоплинне); 3) страждання, терплячість (безталанне, вистраждане, драматичне, жертвове, фатальне; терпляче, тихе, м'яке, несміливе); 4) трансцендентний характер (неземне, небесне, святе, піднесене, величне); 5) пов'язане зі сферою емоційного (сердечного) (радісне, солодке, ніжне, палке, полум'яне; романтичне, ліричне, сердечне, сентиментальне). Епітетний ряд до слова «любов» асоціює це почуття з благородним, високим, незвичайним: божественна, життєдайна, усетворяща, свята, чиста, неосяжна тощо (Огар, 2017: 96).

Н. В. Брагінець досліджувала концепти «душа» та «серце» в національно-мовних картинах світу. На її думку, українська й російська моделі особистості ґрунтуються на протиставленні тіла (як матеріального компонента душі) серцю (як морально-емоційному ядру людини). Сфера ірраціонального, не контрольованого розумом у цих мовах (ментальностях) є головною. У російсько-українському культурному ареалі душа (серце) є символом внутрішнього психічного світу людини, місцем локалізації її емоцій і високих бажань, пов'язаних із задоволенням духовних потреб (Брагінець, 2004: 23).

Метою статті – порівняти образ символу кохання в мовній картині світу на підставі аналізу фразеологічного фонду української й англійської мов. Об'єктом розвідки є фразеологічні одиниці на позначення почуття кохання людини. Предмет – семантичні особливості та групування зазначених фразеологічних одиниць в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу. Практична цінність дослідження полягає в тому, що зібраний систематизований матеріал щодо символу кохання через концепти «серце»/heart, «душа» / soul, heart, а також результати дослідження сприятимуть подальшому вивченню культурних концептів як способу відображення етнічного менталітету.

Душа пов'язана з духовною неплотською уявою, але це також релігійно-міфологічне уявлення, яке виникло на основі уособлення життєвих процесів людського організму. Поняття душі як безсмертної нематеріальної частини людського суспільства склалось у європейських народів під впливом християнства, душа сприймається як нематеріальна частина:

Без мила в душу лізти – лестоцями, хитроцями, підлабузництвом.

Бити в саму душу – боляче дошкуляти кому-небудь.

В душі тішитися – відчувати задоволення з чого-небудь, не виявляючи його зовні.

Вкласти душу – здійснити що-небудь з великою любов'ю.

Душі не чути – дуже любити, жаліти кого-небудь, бути ним дуже захопленим.

З легкою душею – без будь-якої тривоги, без жалю, вагань, переживань.

З тілом і душею – цілком, повністю; абсолютно.

Палити душу – дуже хвилювати, непокоїти.

Плювати в душу – виявляти зневагу, що зачіпає найдорожче, заповітне.

Лізти в душу – виявляти удавану люб'язність, добиватися довіри задля вигоди.

Лізти з чобітьми в душу – грубо, безцеремонно втручатися в чийсь справи, в особисте життя.

Сидіти в душі – невідступно, постійно непокоїти, тривожити кого-небудь.

Скаламутити всю душу – надзвичайно сильно, глибоко схвилювати когось, внести неспокій.

Скніти душею – страждати, мучитися; турбуватися про кого-, що-небудь, тривожитися за когось.

Спасати на душу комусь – сподобатися кому-небудь.

Прокинулася душа – в кого-небудь знову виникає інтерес до життя, з'являються почуття кохання, приязні.

Розв'язати душу – позбавити кого-небудь душевних мук, переживань, полегшити його душевний стан.

Щемить на душі – хто-небудь відчуває неспокій, тривогу, хвилювання.

Hurt someone to the soul (боляче на душі).

The eyes are the mirror of the soul (очі – дзеркало душі).

Є випадки, коли душа ототожнюється з серцем і є репрезентантом людини, що виражає емоції та почуття:

Гнітити серце (душу) – викликати тяжкий настрій, болісне відчуття.

Іти з глибини душі (серця) – відзначатися щирістю, відвертістю.

Охолоджувати душу (серце, голову) – збавляти силу вияву чийх-небудь почуттів, поривань, угамувати запал.

З каменем на душі (у грудях) – у гнітючому, поганому настрої.

Карбуватися на душі (на серці) – назавжди залишатися в пам'яті, у свідомості.

Покопирсатися в душі (у серці) – проявивши надмірний інтерес до кого-, чого-небудь, дізнатися про щось інтимне, потаємне.

Лежати на душі (на серці) – бути предметом тяжких роздумів, переживань; турбувати, гнітити когось.

Сколихнути в душі (у серці) когось – викликати у кого-небудь якесь почуття.

Точити душу (серце) – викликати постійну тривогу, неспокій, страждання в кого-небудь; викликати переживання за когось, щось.

Терзати душу (серце) – спричиняти душевний біль, переживання, завдавати моральних страждань.

Розквітати душею (серцем) – проймається, сповнюватися радістю, щастям.

Накипіти у душі (на серці, у серці) – збиратися, нагромаджуючись, хвилювати, непокоїти, тривожити (про неприємні почуття, переживання).

Мати страх на душі (в серці) – відчувати тривогу, неспокій; хвилюватися, переживати.

Шкребе на душі (на серці, за душу, за серце) – кого-небудь охоплює почуття незадоволення, гіркоти, суму, неспокою, тривоги.

Читати в душі (в серці) – розуміти, розгадувати чийсь душевний стан.

Уболівати душею (серцем) за кого/що – дуже непокоїтися, турбуватися, тривожитися.

Усіма фібрами душі (серця) – дуже сильно, у найвищій мірі.

Як камінь із душі (з грудей) спав (звалився) – кому-небудь стало легко, спокійно, хтось заспокоївся.

Як камінь ліг на душу (на серце) – кому-небудь дуже важко, хтось перебуває у гнітючому настрої, страждає, переживає і т. ін.

Розуміти серцем (душею) – інтуїтивно здогадуватися, відчувати.

Серце (душа) тремтить – хто-небудь дуже хвилюється з приводу чого-небудь.

Крається серце (душа) – хто-небудь дуже переживає, страждає.

Надривати серце (душу) – викликати душевні страждання, муки.

Терзати душу (серце) – спричиняти душевні болі, переживання, завдавати моральних страждань.

Гліти серцем (душею) – зазнавати моральних страждань, тяжко переживати.

Розвиднілося на серці (на душі) – у кого-небудь з'явився гарний настрій; комусь стало радісно.

Ятрити рану в серці (в душі) – необережними словами, діями змушувати кого-небудь знову переживати щось неприємне, морально страждати.

Холоне серце (душа) – хто-небудь непокоїться, переживає; кому-небудь дуже страшно, боязно.

From the bottom of one's heart (soul) (з глибини свого серця чи душі).

Але в сприйнятті українцями й англійцями концепту «серце» виявляється спільне в перекладі, де англійське слово heart заміняється словом душа:

At heart, in one's heart of hearts – в глибині душі.

Put one's heart and soul (into) – вкладати душу.

To the inner-most of one's heart – до глибини душі.

Put one's heart into one's work – працювати з душею.

Unburden one's heart, pour out one's heart – відвести душу.

Have a heart-to-heart talk with somebody – розмовляти по душам з кимось.

His heart sank into his boots – у нього душа в п'ятках.

До найчастотніших соматизмів української мови належать такі лексеми, як душа, розум, очі, серце, голова, рука. Соматизм «серце» в цьому переліку є одним із ключових. Використання лексеми «серце» в художніх текстах і в побутовому мовленні має багату фольклорну та літературну традицію. Адже серце людини – джерело й концентрація всіх відчуттів, емоцій і переживань. З цим органом пов'язані психічні процеси, що відбува-

ються в грудній клітці, а тому серце має психофізіологічну природу й супроводжує різноманітне виявлення настрою або стану: *серце щемить, серце тьохкає, серце опинилося в п'ятах* тощо.

Аналіз фразеологізмів із компонентом «серце» дає можливість виокремити такі смислові компоненти у структурі концепту: 1) емоційний стан піднесення: *зворушилося серце, заграло серце, запалилося, розм'якло*; 2) відчуття суму: *розбите серце, серце бере або з серцем* (у значенні гнівного стану), *серце тане*; 3) емоційний стан хвилювання: *серце тремтить, захололо, в'яне, облипає кров'ю, стискається, тенькає, не на місці*; 4) емоційний стан страждання: *крається серце, ниє, переболіло, рветься, яриться*; 5) емоційний стан страху: *серце захололо, серце ледве не вискочить*; 6) емоційний стан передчуття: *серце віщує, з важким серцем*; 7) відчуття смерті: *серце перестало битися, серце мре, падає, сохне*; 8) відчуття життя: *серце прокинулося, серце б'ється, серце повертає*; 9) почуття кохання: *серце повертається, серце холоне, тьохкає, всім серцем, по серцю*; 10) риси характеру людини: *велике серце, відкрите, гаряче, черстве, кам'яне, без серця, добре серце* (Білоноженко, 2003: 639–644).

У творах художньої літератури видатних письменників серце передається як центр вираження почуттів, настроїв, відчуттів людини. Прикладом емоційного стану радості, піднесення, щастя, веселощів, полегшення є: «Бачу вас, і серце радіє, ноги не стоять на місці» (У. Самчук, «Марія»); «Раділо серце не трусливо, Жвяхтіли мокрі личаки»; «Латинські послі зиркнулись, по серцю їм ся річ була» (І. Котляревський, «Енеїда»). Приклади концепту серця з семантикою смутку, болю, розчарування, ненависті, втрати сенсу життя, антисимпатії можуть бути: «Ой як же плаче серце по тобі, єдиний друже мій!» (Леся Українка, «Лісова пісня»); «Мені щось тоскно серце тисне. Моєї мами колисанка» (Я. Семенко).

Почуття щасливого й нещасливого кохання в українській мові концепт «серце» передає у таких випадках:

Полонити серце – дуже сподобатися кому-небудь.

Тане серце – хто-небудь сповнюється приємними почуттями, піддаючись впливові когось, чогось приємного.

Тенькнуло в серці (у грудях) – комусь стало тривожно, неспокійно з приводу чого-небудь.

Віщує серце – хто-небудь відчуває наближення чого-небудь.

Брати (узяти, приймати) до серця – гаряче, боляче реагувати на щось; ставитися співчутливо, із зацікавленістю.

Заворушилося серце – у кого-небудь пробудилося якесь почуття, хто-небудь відчув потяг до когось.

Заграло серце – хто-небудь відчув радість, піднесення, задоволення.

Залоскотало коло серця – стало приємно, відрадно (від зворушення, припливу радісного почуття тощо).

Запалилося серце – кого-небудь охопило сильне почуття (кохання, ненависті). Заснуло серце – хто-небудь утратив гостроту почуттів, перестає реагувати на що-небудь.

Зачерствіло серце – хто-небудь став нечуйним, байдужим до інших.

Гаряче серце – той, хто дуже любить кого-небудь.

Гарячий серцем – запальний, пристрасний.

Гріти коло серця – потаємно, потай виношувати.

Кам'яне (камінне) серце – жорстока, бездушна людина; хто-небудь жорстокий, лютий.

Кидати/кинути жаринув серце (в груди) – робити натяк на що-небудь, викликати в кого-небудь хвилювання; бентежити, тривожити когось.

Мати (носити) змію під серцем – відчувати душевний неспокій; переживати.

Лицар серця – об'єкт чийого-небудь кохання; коханий.

Луснути з серця (зі злості) – дуже розсердитися.

По серцю; до серця – кому-небудь хтось або щось подобається, підходить.

Покласти в серці (до серця) – запам'ятати що-небудь.

Покласти руку на серце – щиро, відверто.

Порадувати серце – викликати радість, задоволення; втішитися, задовольнитися чим-небудь.

Потурати серцю (серцеві) – діяти за власним бажанням, довірятися тільки особистим почуттям.

Прилягти до серця кому – видатися приємним, сподобатися.

Прокинулося серце; прокинулася душа – у кого-небудь знову виникає інтерес до життя, з'являються почуття кохання, приязні.

На серці кипить – хто-небудь хвилюється, переживає.

Навертати серце до когось – сприяти виникненню кохання, почуття дружби до кого-небудь.

Наставляти ніж на серце – мати недобрі наміри щодо кого-небудь; затаювати зло на когось.

Не наvertsється серце – хто-небудь не може покохати когось; хто-небудь не подобається комусь.

Нести тягар у серці – зазнавати душевних страждань, тяжких переживань разом з ким-небудь.

Терпне серце – хто-небудь відчуває тривогу, душевний біль.

Тішити серце – радувати, приносити задоволення.

Топтати стежку (доріжку) до серця чийогось – завойовувати чию-небудь любов, довіру, симпатію (синонім: топтати слід).

Тягар ліг (упав) на серце (на груди) – хто-небудь зазнав душевних страждань, перебуває у стані пригнічення, тривоги, важкого неспокою (синонім: тяжкий камінь ліг на груди).

Утішати серце – заспокоювати кого-небудь або самому заспокоюватися.

Черв'як точить серце – кого-небудь щось постійно хвилює, турбує, мучить, завдає душевного болю.

Холодна жаба сидить під серцем – кого-небудь охоплює почуття страху, передчуття чогось поганого, неприємного.

Як ніж у серце (у горло) – що-небудь дуже неприємне, дуже вражає, спричиняє душевний біль або взагалі викликає негативні емоції в кого-небудь; умерти.

Серце варом обкипіло – хто-небудь морально дуже страждає, тяжко переживає.

Серце в'яне – хто-небудь переживає, непокоїться; кого-небудь охоплює якесь почуття, хтось захоплюється кимось, відчуває потяг до кого-небудь.

Серце горнеться – хто-небудь відчуває потяг до когось.

Серце заговорило – у кого-небудь пробудилося почуття кохання.

Серце їсти – переживати, журитися, каратися, мучитися.

Серце каменем лежить – хто-небудь тяжко переживає, страждає з приводу чогось.

Серце мовчить – хто-небудь залишається байдужим до когось, чогось.

Серце мохом обростає – хто-небудь стає бездушним, байдужим до всього й усіх. Серце набігає – хто-небудь сердиться, гнівається на кого-небудь.

Серце не камінь – хто-небудь зглянеться; у кого-небудь можна домогтися прихильності.

Серце не приймає – хто-небудь не відчуває симпатії, любові до когось; кому-небудь не подобається хтось.

Серце падає – хто-небудь відчуває хвилювання від захоплення, переляку, тривоги.

Серце переболіло, душа переболіла – хто-небудь настраждався, знемігся від почуття три-

воги, страху, туги; хто-небудь заспокоївся, забув про колишні образи, переживання.

Серце повертається – хто-небудь починає прихильно ставитися, відчуває симпатію, любов до когось.

Серце прохололо – у кого-небудь зменшилася сила вияву якихось почуттів кохання, ненависті.

Серце рветься – хто-небудь дуже переживає, страждає.

Серце сохне – хто-небудь дуже переживає, мучиться з приводу чогось; хто-небудь томиться, знемагає від кохання.

Серце стигне – хто-небудь заспокоюється, забуваючи про образи, перестає сердитися на когось; кому-небудь дуже страшно, боязко.

Серце тенькає – хто-небудь починає дуже хвилюватися, тривожитися з приводу чого-небудь.

Серце угамувалося – хто-небудь перестав хвилюватися, заспокоївся.

Серце завмерло – хто-небудь дуже хвилюється, відчуває раптовий переляк, страх.

Серцем приймати – глибоко відчувати, розуміти що-небудь.

Сидіти болячкою на серці – невідступно, постійно непокоїти, тривожити кого-небудь.

Снопеліти серцем – стати душевно спустошеним, байдужим до всього через важкі страждання, випробування.

В українській та англійській мовах контент «серце» \ *heart* має значення як соматичний компонент у фразеологічних одиницях, який є фізичним органом, що передає емоційні реакції та почуття любові й те, що їх супроводжує, а саме: біль, співчуття, тривогу, душевні страждання, муки, хвилювання, радість, задоволення, страх, турботу, занепокоєння.

Heart goes out – серце кров'ю обливається.

Aching heart – серце болить.

One's heart is rending (is tearing) asunder – серце розривається на шматки.

(One's) heart is breaking – серце крається.

Cry one's heart out – серце ниє.

Touch someone to the heart – приймати до самого серця.

Touch the heart – зачепити за живе.

To break one's heart – розбивати чиєсь серце.

To have a heart of stone – бути безсердечним.

To open one's heart to someone – відкритись, відкрити своє серце.

To wear one's heart on one's sleeve – виставляти почуття напоказ.

Lose your heart to somebody – закохатися.

Steal somebody's heart – полонити серце.

Heart is in the right place – бути хорошою людиною.

Heart on your sleeve – говорити відкрито про свої думки й почуття.

Heart-to-heart – щиро говорити про свої почуття.

Vare your heart/soul – розповідати комусь про свої потаємні думки й почуття.

Put your hand on your heart – поклавши руку на серце.

A heart of gold – золоте серце.

Far from eye, far from heart – з очей геть, з серця геть.

Eat one's heart out – страждати без слів.

To search the heart – шукати серце чи глянути в душу.

Follow your heart – слідувати за своїм серцем.

Отже, семантика серця містить метафоричні і метонімічні перенесення, в основу яких покладено уявлення про серце як центральний орган людини, що є вміщенням сфери почуттів. У картині світу серце тлумачиться як символ любові, настроїв, переживань, воно здатне відчувати й розуміти інших, йому властива чуйність; також як сукупність якостей, рис людини, вдача людини. Серце можемо вважати духовним центром людини. Цю ж функцію у фразеологічній системі виконує й концепт «душа», який семантично споріднений із концептом «серце», однак через свою нематеріальну сутність має певні семантичні відмінності.

В українській і англійській мовах серце усвідомлюється як об'єкт дії, коли серце піддається будь-якому впливу. Наприклад, в українській мові гнітити серце (душу) (викликати тяжкий настрій, болісне відчуття), в англійській – *to hate (one, something) with one's whole heart* (дуже, усією душею ненавидіти когось/щось). Серце може розцінюватися як самостійний суб'єкт, як людина: укр. серце рветься [на шматки] (хто-небудь дуже переживає, страждає), англ. *one's heart comes into one's mouth* (злякатися, перелякатися; душа в п'ятах).

Висновки. Образ символу кохання в мовній картині світу на підставі аналізу фразеологічного фонду української та англійської мов не є однозначним. В українській й англійській мовах контент серце\ *heart* має значення як соматичний компонент у фразеологічних одиницях, який є фізичним органом, що передає емоційні реакції та почуття любові й те, що їх супроводжує, а саме: біль, співчуття, тривогу, душевні страждання, муки, хвилювання, радість, задоволення, страх, турботу, занепокоєння. Контент «душа» в українській фразеології існує у двох варіаціях: 1) як і в англійській, виступає синонімом до контенту

«серце»; 2) є надтілесною нематеріальною духовною частиною людини. Єдиний фразеологізм в англійській мові, який можна віднести до надтілесності – *heart and soul* (серцем і душею), що означає цілісність матеріальної й нематеріальної частини людського буття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брагінець Н. В. Концепти душа і серце в національно-мовних картинах світу: на прикладі української, російської та англійської мов. *Наукові записки НаУКМА : Філологічні науки*, 2004. Т. 34. С. 21–25.
2. Голубовська І. О. «Матриця душі» у дзеркалі лінгвокультурних концептів (на матеріалі вербалізацій концепту ДУША / СЕРЦЕ в українській, англійській і китайській лінгвокультурах. *Концепти и контрасты: монографія / Н. В. Петлюченко и др.; под. ред. Н. В. Петлюченко*. Одеса : Гельветика, 2017. С. 85–96.
3. Огар А. О. Ключові концепти українського дискурсу (концепти душа, серце, розум, доля, мати, любов/кохання, свобода). *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія»*. 2017. Вип. 40. С. 91–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2017_40_12.
3. Словник фразеологізмів української мови / уклад. В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 1104 с.

REFERENCES

1. Braginec', N. V. Koncepty dusha i serce v nacional'no-movnyh kartynah svitu: na prykladi ukrai'ns'koi', rosijs'koi' ta anglijs'koi' mov. [Concepts of soul and heart in national-linguistic pictures of the world: on the example of Ukrainian, Russian and English languages]. *Scientific notes of NaUKMA: Philological sciences*, 2004, T. 34, pp . 21–25 [in Ukrainian].
2. Golubovs'ka I. O. "Matrycja dushi" u dzerkali lingvokul'turnyh konceptiv (na materialy verbalizacij konceptu DUSHA / SERCE v ukrai'ns'kij, anglijs'kij i kytajs'kij lingvokul'turah ["Matrix of the soul" in the mirror of linguistic and cultural concepts (on the material of verbalizations of the concept SOUL / HEART in Ukrainian, English and Chinese linguistic cultures)]. *Concepts and contrasts: monograph / N. V. Petlyuchenko, S. I. Potapenko, O. A. Babelyuk, E. L. Streltsov*, Edited by N.V. Petlyuchenko .Odessa : Helvetica Publishing House, 2017, pp . 85–96 [in Ukrainian].
3. Ogar A. O. Ključovi koncepty ukrai'ns'kogo dyskursu (koncepty dusha, serce, rozum, dolja, maty, ljubov/kohannja, svoboda) [Key concepts of Ukrainian discourse (concepts of soul, heart, mind, destiny, mother, love / love, freedom)]. *Problems of the humanities. Series: Philology*, 2017, Issure 40, pp. 91 – 98 [in Ukrainian]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2017_40_12.
4. Slovnyk frazeologizmiv ukrai'ns'koi' movy / Uklad.: V. M. Bilonozhenko ta in. [Dictionary of phraseology of the Ukrainian language / Compiled by: VM Bilonozhenko and others]. K. : Scientific opinion, 2003,1104 p. [in Ukrainian].